

SOCIAL PROTECTION OF BULGARIAN CITIZENS BY NORMS OF THE EUROPEAN SOCIAL CHARTER

MAYA KONOVA

PHD STUDENT
AT KONSTANTIN PRES LAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA
MAYATA1973@ABV.BG

ABSTRACT: IN BULGARIA HAS RATIFIED THE EUROPEAN SOCIAL CHARTER / REVISED / EARLY 2000 THROUGH IT PROTECT THE FUNDAMENTAL RIGHTS OF EUROPEAN AND BULGARIAN CITIZENS SUCH AS THE RIGHT TO WORK; THE RIGHT TO FAIR WORKING CONDITIONS; THE RIGHT TO SAFE AND HEALTHY WORKING CONDITIONS; RIGHT TO EQUITABLE REMUNERATION; RIGHT TO ORGANIZE; THE RIGHT TO CONCLUDE COLLECTIVE AGREEMENTS; THE RIGHT OF CHILDREN AND YOUNG PERSONS TO PROTECTION RIGHT OF EMPLOYED WOMEN TO PROTECTION OF MATERNITY; RIGHT TO VOCATIONAL GUIDANCE RIGHT TO VOCATIONAL TRAINING; RIGHT TO HEALTH; RIGHT TO SOCIAL SECURITY; THE RIGHT TO SOCIAL AND MEDICAL ASSISTANCE; THE RIGHT OF PERSONS WITH DISABILITIES TO INDEPENDENCE, SOCIAL INTEGRATION AND PARTICIPATION IN SOCIETY; RIGHT OF THE FAMILY TO SOCIAL, LEGAL AND ECONOMIC PROTECTION AND OTHERS. ALL THIS IS THE SUBJECT OF THIS ARTICLE.

KEY WORDS: SOCIAL CHARTER, HUMAN RIGHTS, SOCIAL SECURITY, LABOR, SOCIAL PROTECTION, ECONOMIC PROTECTION

Целта на Съвета на Европа е постигането на по-голямо единство между неговите членове, да запазят и осъществят идеалите и принципите, които са тяхно общо наследство, и да съдействат за своя икономически и социален прогрес, в частност чрез защитата и по-нататъшното реализиране на правата на човека и основните свободи. С Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. и протоколите към нея, страните - членки на Съвета на Европа, се споразумяват да осигурят на своите народи гражданските и политическите права и свободи, предвидени в тези документи. Европейската социална харта, открита за подписване в Торино на 18 октомври 1961 г., и протоколите към нея, страните - членки на Съвета на Европа, се споразумяват да осигурят на своите народи социалните права, предвидени в тези документи с цел да подобряване на тяхното жизнено равнище и социално благосъстояние Конференцията на министерско равнище по правата на човека, състояла се в Рим на 5 ноември 1990 г., подчертава нуждата, от една страна, да се запази неделимият характер на всички права на човека, били те граждански, политически, икономически, социални или културни, и, от друга страна, да се даде нова сила на Европейската социална харта.

Право на труд. С цел да се осигури ефективното упражняване на правото на труд договарящите страни се задължават да приемат като една от приоритетните си цели и отговорности постигането и поддържането на колкото е възможно по-високо и по-стабилно равнище на заетост с оглед постигането на пълна заетост. Да защитават ефективно правото на работника да придобива средствата си за издръжка чрез професия, която е избрал по свободна воля. Да създават или поддържат безплатни служби за наемане на работа за всички работници. Да осигуряват или способстват за

подходящо професионално ориентиране, професионално обучение и професионална рехабилитация.

Право на справедливи условия на труд. За да се осигури ефективно упражняване на правото на справедливи условия на труд, договарящите страни се задължават да определят разумна продължителност на работния ден и на работната седмица, като работната седмица трябва постепенно да се намалява до продължителност, каквато позволява нарастването на производителността и другите съответни производствени фактори. Да предвидят официални платени празнични дни, да осигурят ежеседмична почивка, която да съвпада, доколкото е възможно, с деня, признат за почивен от традицията или обичаите в страната или региона и платен годишен отпуск в размер най-малко на четири седмици. Да предотвратяват рисковете в определени опасни или нездравословни професии, а където все още не е възможно да се предотвратят напълно или намалят значително тези рискове, да осигурят или намалено работно време, или допълнителен платен отпуск на работниците, упражняващи такива професии. Предвидена е възможност работниците да бъдат информирани в писмена форма във възможно най-кратък срок, във всеки случай не по-късно от два месеца след датата на наемане на работа, за основните условия на договора или трудовото правоотношение. Да осигурят работниците, наети за нощна работа, да се ползват от мерки, които отчитат специфичния характер на тази работа.

Право на безопасни и здравословни условия на труд. За да се осигури ефективно упражняване на правото на безопасни и здравословни условия на труд договарящите страни се задължават в консултация с организациите на работодателите и работниците да изготвят, приложат и периодически преразглеждат съгласувана национална политика по безопасност на труда, професионално здравеопазване и работна среда. Водещата цел на тази политика е да подобри професионалната безопасност и здравеопазване и да предотвратява злополуки и вреди за здравето, които произтичат, свързани са или възникват по време на работа, по-специално чрез свеждане до минимум на причините за злополуки, присъщи на работната среда. Да приемат законодателство за безопасността и здравеопазването в труда и да способстват за прилагането на такова законодателство със средствата на контрола. Да способстват за непрекъснатото усъвършенстване на услугите за професионално здравеопазване за всички работници предимно с превенция и консултации.

Право на справедливо възнаграждение. За да се осигури ефективното упражняване на правото на справедливо възнаграждение, договарящите страни се задължават да признаят правото на работниците на възнаграждение, достатъчно да осигури на тях и техните семейства прилично жизнено равнище и правото на работниците на повишена норма на заплащане за извънредна работа, с изключение на някои определени случаи. Да признаят правото на мъжете и жените работници на равно заплащане за равен труд. Да признаят правото на всички работници на разумен срок на предизвестие при освобождаване от работа. Разрешават се удържки от заплатите само при условията и в размерите, регламентирани от националното законодателство или определени в колективни трудови договори или арбитражни решения. Упражняването на тези права се обезпечават чрез свободно сключени колективни трудови договори, чрез законово установен механизъм за определяне на заплатите или чрез други средства, съответстващи на националните условия.

Право на организиране. Хартата съдейства за упражняването на свободата на работниците и на работодателите да образуват местни, национални или международни

организации за защита на техните икономически и социални интереси и да членуват в тези организации. Договарящите страни се задължават тяхното национално законодателство и неговото прилагане да не накърняват тази свобода. Степента, в която гаранциите се прилагат по отношение на служещите в полицията, се определя от националното законодателство. Принципът, по който се прилагат тези гаранции по отношение на служещите във въоръжените сили, и степента, в която те се прилагат спрямо тази категория лица, се определят също от националното законодателство.

Право на сключване на колективни трудови договори. За да се осигури ефективното упражняване на правото на сключване на колективни трудови договори, договарящите страни се задължават да съдействат за провеждането на съвместни консултации между работниците и работодателите и когато това е необходимо, за създаването на механизъм за доброволни преговори между работодателите или организации на работодатели и организации на работниците с цел условията за наемане на работа да се определят с колективни трудови договори; да съдействат за създаването и използването на подходящи процедури за помирение и доброволен арбитраж за решаване на трудовите спорове. Признава се правото на работниците и на работодателите на колективни действия в случай на конфликт на интересите, включително и правото на стачка, като се спазват задълженията, които биха могли да произтичат от сключените преди това колективни договори.

Право на децата и младежите на закрила. Специално внимание в Хартата се отделя на правото на децата и младежите на закрила. В това отношение договарящите страни се задължават да определят минималната възраст за наемане на работа да бъде петнадесет години, като все пак изключения се допускат по отношение на деца, заети в определени видове лека работа, които не са вредни за тяхното здраве, морал или образование. Да определят минималната възраст за наемане на работа да бъде осемнадесет години за някои определени професии, които се считат за опасни или нездравословни. Да забранят наемането на лица, които още не са завършили задължителното си образование, на такава работа, която би ги лишила от възможността да получат това образование пълноценно. Ограничаването на работното време за работниците на възраст до осемнадесет години така, че то да съответства на нуждите на тяхното развитие и по-конкретно на нуждата им от професионално обучение също е основен момент в хартата. Освен това в този пункт се признава правото на младите работници и стажанти на справедливо заплащане или на други подходящи възнаграждения. Предвиждат се мерки, според които времето, изразходвано от младежите за тяхната професионална подготовка по време на нормалното времетраене на работата със съгласието на работодателя, да бъде разглеждано като част от работния ден.

Освен това в Хартата са предвидени мерки за осигуряване минимум четири седмици платен годишен отпуск за работниците на възраст до осемнадесет години, забрана за наемането на работници на възраст до осемнадесет години на нощна работа, с изключение на някои професии, предвидени в националното законодателство. Предвидени са мерки, според които работниците на възраст до осемнадесет години, заети в някои професии, определени от националното законодателство, да подлежат на редовен медицински преглед. Осигурява се специална защита на децата и младежите срещу физически и морални опасности, на които са изложени, и по-специално срещу опасностите, произтичащи пряко или косвено от тяхната работа.

Право на работещите жени на закрила на майчинството. Осигурява се ефективното упражняване на правото на работещите жени на закрила при майчинство чрез осигуряване на работещите жени преди и след раждане отпуск в размер на не по-малко от четиринадесет седмици било под формата на платен отпуск или под формата на подходяща помощ от социалното осигуряване или от обществените фондове. Считат се за незаконни действията на работодател, който уведоми, че уволнява от работа жена в периода от момента, в който тя го е известила, че е бременна, до изтичането на отпуска ѝ по майчинство или ако я уведоми, че я уволнява на такава дата, че срокът на предизвестие да изтича по време на този период. Осигуряват се на майките, които кърмят своите деца, достатъчно свободно време за тази цел. Регламентира се наемането на бременни жени, жени в периода непосредствено след раждане и жени кърмачки за нощна работа. Забранява се наемането на бременни жени, жени в периода непосредствено след раждане и жени кърмачки за подземна работа в мините и за всяка друга работа, която е неподходяща за тях поради нейния опасен, нездравословен или тежък характер, и да вземат необходимите мерки за защита на тези жени в техните трудови правоотношения.

Право на професионално ориентиране. Хартата осигурява ефективното упражняване на правото на професионално ориентиране договарящите страни се задължават, според необходимостта, да осигурят или да съдействат за създаването на служба, която да помага на всички лица, включително и на инвалидите, да решават своите проблеми, свързани с избора на професия или на професионално развитие, като се държи сметка за индивидуалните качества на лицето и връзката между тези качества и възможностите за заетост, като тази помощ е безплатна както за младежите, включително учениците, така и за възрастните.

Право на професионално обучение. С цел да се осигури ефективното упражняване на правото на професионално обучение договарящите страни се задължават да осигурят или да съдействат, според необходимостта, за техническото и професионално обучение на всички лица, включително и на инвалидите, като се консултират с професионалните организации на работодателите и на работниците, както и да предоставят условия за достъп до висше техническо и университетско образование, включително на основата на индивидуалните способности. Да осигурят или съдействат за създаването на система за стажуване и на други системи за обучение на юноши и девойки в различни професии. Според необходимостта да осигурят или съдействат за осигуряването на подходящи и лесно достъпни условия за подготовка на пълнолетни работници или да съдействат за осигуряването на специални мерки за професионална преквалификация и трудова реинтеграция на лица, които са безработни за продължителен срок. Съгласно текстовете на Хартата се насърчава пълното използване на някои облекчения като: намаляване или премахване на всякакви вноски и такси; предоставяне на финансова помощ в необходимите случаи; включване в нормалното работно време на времето, изразходвано от работника или служителя през работния ден за повишаване на неговата квалификация по настояване на работодателя.

Същевременно се осигурява подходящ контрол на системата за стажуване и на всяка друга система за обучаване на млади работници, както и на необходимата защита на младите работници като цяло.

Право на опазване на здравето. Правото на опазване на здравето е съществено за договарящите страни в Хартата. Те се задължават да предприемат пряко или в сътрудничество с държавни или частни организации необходимите мерки, насочени в

частност към премахване, доколкото е възможно, на причините за заболявания; създаване на служби за консултации и образование с цел подобряване на здравето и развиване на чувство за индивидуална отговорност по въпросите на здравеопазването; предотвратяване, доколкото е възможно, на епидемиите, ендемиите и на другите болести, както и на злополуки.

Право на социално осигуряване. С цел да обезпечат ефективното упражняване на правото на социално осигуряване чрез текстовете на документа договарящите страни се задължават да създадат или поддържат система за социално осигуряване и да поддържат системата за социално осигуряване на задоволително равнище, но не по-ниско от равнището, необходимо за ратифициране на Европейския кодекс за социално осигуряване. Всички страни се задължават да полагат усилия за постепенно повишаване на равнището на системата за социално осигуряване и да предприемат такива стъпки, които да обезпечат равно третиране на гражданите на другите договарящи страни с техните собствени граждани по отношение на правото на социално осигуряване, включително запазване на обезщетенията, предоставяни от законодателството в областта на социалното осигуряване, независимо от придвижванията на тези лица между териториите на договарящите страни. Необходимо е предоставяне, поддържане и възстановяване на правото на социално осигуряване чрез такива средства, като присъединяване на периодите на осигуряване или трудов стаж, натрупани в съответствие със законодателството на която и да е от договарящите страни.

Право на социална и медицинска помощ. По отношение на това право чрез Хартата страните се задължават да осигурят необходимата помощ за всяко лице, което не разполага с достатъчно средства и което не е в състояние да си осигури тези средства със собствени сили или да ги получи от друг източник, в частност от обезщетения по схема за социално осигуряване, а в случай на болест - да му осигурят грижите, които се изискват от неговото състояние. Да гарантират, че политическите или социалните права на лицата, получаващи такава помощ, няма да бъдат ограничавани по тази причина. Осигуряват се на всеки човек възможност да получава от компетентни държавни или частни служби такива съвети и лична помощ, каквито са необходими, за да се предотврати, отстрани или облекчи негова лична или семейна нужда.

Право на помощ от службите за социални грижи. Насърчава се или се организира дейността на служби, които биха съдействали чрез методите на социалната работа за благосъстоянието и развитието на отделните лица и групи в обществото, както и за тяхното приспособяване към социалната среда. Поощрява се участието на отделни лица и на доброволчески или други организации в създаването и дейността на такива служби.

Право на инвалидите на независимост, социално интегриране и участие в живота на обществото. За да се осигури интеграцията на инвалидите, независимо от възрастта и причините за тяхната инвалидност, ефективно упражняване на правото на независимост, социално интегриране и участие в живота на обществото в Хартата се вземат необходимите мерки, за да им се осигурят професионално ориентиране, образование и професионално обучение в рамките на общите схеми, където това е възможно, а където не е възможно - чрез специализирани държавни или частни институции. Апелира се към съдействие за техния достъп до заетост чрез всякакви мерки, насочени към насърчаване на работодателите да наемат и задържат на работа

лица с инвалидности в обикновената работна среда, както и да приспособяват работните условия към потребностите на инвалидите, а където това не е възможно поради характера на трудовата непълноценност, да уреждат или създават заетост в специални предприятия за инвалиди в съответствие с нивото на инвалидността; в някои случаи тези мерки могат да се състоят в специално трудоустрояване или услуги. Посочва се необходимостта да се насочи тяхното цялостно социално интегриране и участие в живота на обществото и по-специално чрез предприемане на мерки, включително технически помощни средства, с цел преодоляването на бариери в общуването и подвижността, както и осигуряване на достъп до транспорт, жилища, културни прояви и развлечения.

Право на семейството на социална, правна и икономическа защита. С цел да се осигурят условията, необходими за всестраниното развитие на семейството, което е основна клетка на обществото, договарящите страни се задължават да съдействат за икономическата, правната и социалната защита на семейния живот с такива средства, като социални и семейни помощи, данъчни облекчения, предоставяне на семейно жилище, помощ за новобрачните семейства и други подходящи мерки.

Право на децата и младежите на социална, правна и икономическа защита. В Хартата е отделено специално внимание на правото на децата и младежите да израстват в среда, която създава условия за пълното разгръщане на личността им и техните физически и умствени възможности. Според текстовете и е необходимо да се вземат всички необходими и подходящи мерки към осигуряване за децата и младежите и техните родители за подпомагане, образование и обучение, от които те се нуждаят, и по-специално чрез осигуряване на условия за създаването или поддържането на институции и услуги, достатъчни и подходящи за тази цел. Осигуряват се защита на децата и младежите срещу липса на грижи, насилие или експлоатация и специализирана помощ от страна на държавата за деца и младежи, лишени временно или завинаги от семейна закрила. Предоставя се безплатно основно и средно образование на децата и младежите, както и насърчаване на редовната посещаемост в училище.

Право на доходоносна дейност на територията на други договарящи страни.

За да осигурят ефективното осъществяване на правото на упражняване на доходоносна дейност на територията на която и да е друга договаряща страна страните, подписали Хартата се задължават да прилагат либерално съществуващото законодателство. Да а опростят съществуващите формалности и да намалят или премахнат държавните и други вземания и такси, подлежащи на плащане от работниците чужденци или от техните работодатели; да либерализират на индивидуална или колективна основа законодателството, регулиращо наемането на работници чужденци. Признава се правото на техните граждани да напускат страната си, за да упражняват доходоносна дейност на територията на другите договарящи страни.

Право на работещите мигранти и на техните семейства на защита и помощ.

По този пункт на Хартата страните се задължават да поддържат или да се уверят, че са налице подходящи и безплатни услуги за съдействие на мигрантите, по-специално при получаването на точна информация, както и да предприемат всички подходящи мерки, доколкото позволява националното законодателството, срещу заблуждаваща пропаганда относно емиграцията и имиграцията. Да приемат подходящи мерки в рамките на своята юрисдикция за облекчаване напускането, пътуването и приемането

на тези работници и техните семейства и в рамките на своята юрисдикция да им осигуряват по време на пътуването необходимото санитарно и медицинско обслужване и хигиенни условия. Договарящите се страни решават възникналите казуси в сътрудничеството между службите за социална помощ - държавни и частни, от страните на емиграция и имиграция. Доколкото тези въпроси са уредени в законодателството или са под контрола на административните власти, да гарантират на работниците, намиращи се на законно основание на тяхна територия, отношение не по-малко благоприятно от отношението им към своите граждани по следните въпроси: заплащане и други условия на труд и наемане на работа; членство в синдикални организации и използване на преимуществата, предлагани от колективните договори; настаняване в жилище. Страните са длъжни да осигуряват на работниците, намиращи се на законно основание на тяхна територия, отношение не по-малко благоприятно от отношението към собствените граждани относно данъците, таксите и вноските, които подлежат на плащане във връзка с наетите на работа лица. Същевременно с това те трябва да улесняват, доколкото е възможно, събирането на семейството на работника мигрант, на когото е разрешено да се установи на тяхна територия.

Към тези задължения се прибавят и други такива;

- да осигуряват на работниците, намиращи се на законно основание на тяхна територия, отношение не по-малко благоприятно от отношението към собствените им граждани при процесуално-правните действия във връзка с въпроси; да гарантират на работниците, намиращи се на законно основание на територията им, че няма да бъдат експулсирани от тяхна територия, освен ако застрашават националната сигурност или нарушават обществения ред и добрите нрави; да разрешават в законни лимити работниците мигранти да прехвърлят зад граница такава част от своята печалба и спестявания, каквато те пожелаят;

- да разпрострат защитата и помощта, предвидени в този член, по отношение на самонаетите работници мигранти, доколкото тези мерки са приложими;
- да насърчават и улесняват преподаването на работниците мигранти и членовете на техните семейства на националния език на приемната страна, а ако тези езици са няколко, на един от тези езици;
- да насърчават и улесняват, доколкото е възможно на практика, преподаването на децата на работника мигрант на съответния негов/неин майчин език.

Право на равни шансове и еднакво отношение в областта на заетостта и професията без дискриминация на основата на пола. Текстове на Хартата са насочени към ефективното упражняване на правото на равни шансове и еднакво отношение в областта на заетостта и професията без дискриминация, основана на пола, които насочват към подходящи мерки, за осигуряване или насърчаване в следните области: а) достъп до работа, защита от уволнение и професионално реинтегриране; професионално ориентиране, обучение, преквалифициране и професионална рехабилитация; условия за наемане на работа и условия на труд, включително заплащане; професионална кариера, включително повишение.

Право на информация и допитване. В съответствие с националното законодателство и практика работниците и служителите трябва да бъдат информирани редовно или в подходящо време и по разбираем начин за икономическото и финансовото състояние на предприятието, в което са на работа, с разбирането, че предоставянето на определена информация, което би могло да навреди на предприятието, може да бъде отказано или направено с изискването за

конфиденциалност. Поставено е условието работодателите да се допитват до тях своевременно за предлагани решения, които биха могли съществено да засегнат интересите на работниците, особено за онези решения, които биха могли да имат значителни последици за заетостта в предприятието.

Право на участие в определянето и подобряването на условията на труд и на работната среда. В това направление страните се задължават да приемат или насърчават мерки, даващи възможност на работниците или на техни представители, в съответствие с националното законодателство и практика, да допринасят за определяне и подобряване на условията на труд, на организацията на труда и на работната среда; за опазване на безопасността и хигиената на труда в предприятието; за организиране на социални и социално-културни услуги и условия в предприятието; за контрол над спазването на законодателството в тези области.

Право на възрастните на социална закрила. Чрез текстовете Хартата се дава възможност на възрастните хора колкото може по-дълго да останат пълноценни членове на обществото с помощта на средства, достатъчни да им позволят да водят прилично съществуване и да играят активна роля в обществения, социалния и културния живот както и предоставяне на информация за услуги и условия, които са на разположение. Дава се на възрастните хора и възможността свободно да избират своя начин на живот и да водят независимо съществуване в обичайната им среда, докато искат и могат, с помощта на предоставяне на жилища, отговарящи на техните нужди и на състоянието на тяхното здраве, или на адекватна помощ за приспособяване на техните жилища, здравеопазване и грижи, изисквани от тяхното състояние. Гарантира им се подходяща помощ при живот в съответни заведения, при зачитане на личния им живот, както и участието им във вземането на решения относно условията на живот в заведението.

Право на закрила при предсрочно освобождаване от работа. Правото на всички работници да не бъдат освобождавани от работа без основателни причини, свързани с техните възможности или поведение или основани на текущите изисквания на предприятието, институцията или услугата е гарантирано чрез Хартата. Дава се правото на работниците, които са освободени без основателна причина, на подходяща компенсация или друго съответно обезщетение. За тази цел договарящите страни се задължават да осигурят на работника, който счита, че е бил освободен без основателна причина, правото на обжалване пред независим орган.

Право на работниците на защита на техните вземания в случаите на неплатежоспособност на техните работодатели. С цел да се осигури ефективното упражняване на правото на работниците на защита на техните вземания в случаите на неплатежоспособност на техния работодател договарящите страни се задължават да осигурят вземанията на работниците, произтичащи от трудови договори или трудови правоотношения, да бъдат гарантирани от гарантираща институция или с друга ефективна форма на защита.

Право на зачитане на достойнството на работното място. Зачитане на достойнството на работниците на работното място страните се задължават да осъществяват чрез консултиране с организациите на работодателите и на работниците като съдействат за осъзнаване, информиране и предотвратяване на сексуален тормоз на работното място или във връзка с работата и да предприемат всички необходими мерки да предпазят работещите от такова поведение. Също така да съдействат за осъзнаване, информиране и предотвратяване на явно унизително или силно негативно поведение,

насочено към определени работещи на работното място или във връзка с работата, и да предприемат всички необходими мерки, за да предпазят работещите от такова поведение.

Право на работниците със семейни задължения да имат равни възможности и да бъдат обект на равностойно отношение. Предприемат се необходимите мерки, за да се даде възможност на работещите със семейни задължения да получат работа и да я запазят, както и да се върнат на работа след отсъствие поради тези задължения, включително мерки в областта на професионалното ориентиране и квалификация. Вземат се предвид техните нужди в смисъл на условия на наемане на работа и социално осигуряване; както и предоставянето на услуги, обществени или частни, по-специално за целодневно гледане на деца и други подобни грижи за децата. Дава се възможност на който и да е от родителите да получи след изтичане на отпуска за майчинство, отпуск за гледане на дете, срокът и условията за който се определят от националното законодателство, колективните договори или практиката. Създават се гаранции, че семейните задължения сами по себе си не могат да представляват основателна причина за предсрочно освобождаване от работа.

Право на представителите на работниците на закрила в предприятията и облекчения за работата им. Договарящите се страни поемат задължения в предприятията им да бъдат осигурени ефективна закрила срещу действия в тяхна вреда, включително освобождаване на основание на техния статус или дейност като представители на работниците в предприятията. Да създадат подходящи условия, които да им дадат възможност да осъществяват бързо и ефикасно функциите си, като се вземат предвид системата на индустриални отношения в страната, както и нуждите, големината и възможностите на даденото предприятие.

Право на информация и консултации при масово съкращаване на работна ръка. Текстовете на Хартата задължават работодателите да информират и да се допитват своевременно до представителите на работниците преди масови съкращения за начините и средствата за избягване или ограничаване на масовите съкращения и за смекчаване на техните последици, например, чрез предприемане на съпътстващ и социални мерки, насочени по-специално към подпомагане преместването на друго работно място или преквалификация на засегнатите работници.

Право на закрила срещу бедност и социална изолация. Състоянието на бедност и социална изолация се разрешава чрез нормите на документа като страните се задължават да вземат мерки в рамките на всеобхватен и съгласуван подход за подпомагане на ефективния достъп на лицата, живеещи или застрашени от изпадане в състояние на социална изолация или бедност, както и на техните семейства, за съдействие преди всичко за трудова заетост, жилище, квалификация, образование, както и културна, социална и медицинска помощ. Да анализират тези мерки с цел тяхното изменение, ако това е необходимо.

Право на жилище. По отношение жизненоважния въпрос за правото на жилище са предвидени мерки, насочени към подпомагане осигуряването с жилища със съответен стандарт с цел предотвратяване и намаляване на бездомничеството с цел постепенното му елиминиране. Посочена е и необходимостта от регулиране цените на жилищата така, че те да бъдат достъпни за лицата с недостатъчни ресурси.

Недопускане на дискриминация. Упражняването на правата по Хартата следва да бъде осигурено без дискриминация на каквато и да било основа, като раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други убеждения, национална

принадлежност или социален произход, здравословно състояние, връзка с дадено национално малцинство, рождение или друго състояние.

Освобождение от изпълнение на задълженията по хартата в случай на война или обществена опасност. В случай на война или друга обществена опасност, застрашаваща съществуването на нацията, всяка от договарящите страни може да предприеме мерки, освобождаващи я от изпълнението на нейните задължения по Хартата, но само дотолкова, доколкото ситуацията го налага, и при условие, че тези мерки не са несъвместими с другите ѝ международноправни задължения. Всяка от договарящите страни, която е упражнила правото си на такова освобождение, е длъжна да информира изчерпателно генералния секретар на Съвета на Европа в рамките на разумен срок за предприетите мерки и породилите ги причини. Тя е длъжна също така да информира генералния секретар за датата, на която е прекратено действието на тези мерки и от която прилагането на разпоредбите от хартата, приети от нея, е възстановено в пълния му обхват.

Хартата се прилага на територията на всяка от договарящите страни. Всяка договаряща страна може при подписване или депозиране на документа за ратификация, приемане или одобряване, да посочи чрез декларация, адресирана до генералния секретар на Съвета на Европа. Без да се накърняват разпоредбите на Хартата включват в обсега и се включват чужденците само дотолкова, доколкото те са граждани на други договарящи страни, живеещи на законно основание или работещи постоянно на територията на дадената договаряща страна.

Всяка договаряща страна предоставя на бежанците, които отговарят на това понятие съгласно Конвенцията за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г., и Протокола от 31 януари 1967 г. и които пребивават законно на нейна територия, възможно най-благоприятен статут, но при всички случаи не по-малко благоприятен в сравнение със задълженията, поети от договарящата страна по дадената конвенция, както и по всеки друг действащ международноправен документ, приложим към тези бежанци.

Всяка договаряща страна предоставя на лицата без гражданство, които отговарят на това понятие съгласно Конвенцията за статута на лицата без гражданство, подписана в Ню Йорк на 28 септември 1954 г., и които пребивават законно на нейна територия, възможно най-благоприятен статут, но при всички случаи не по-малко благоприятен в сравнение със задълженията, поети от договарящата страна по дадената конвенция, както и по всеки друг действащ международноправен документ, приложим към тези лица без гражданство.

България е ратифицирала Европейската социална харта със **ЗАКОН ЗА РАТИФИЦИРАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ХАРТА (РЕВИЗИРАНА)** през 2000 година.

REFERENCES

1. **The European Social Charter , 1961:** Европейската социална харта, 1961
2. **The European Social Charter (revised), 1961:** Европейската социална харта (ревизирана), 1996
3. **Law on ratification of the European Social Charter (revised), 2000:** Закон за ратифициране на Европейската социална харта (ревизирана), "Държавен Вестник", бр. 29 от 2000 г.

4. **Klark, J, 2002:** Кларк, Дж., Институционална рамка на Европейския съюз в сферата на уврежданията, С., 2002
5. **Kusev, I., 2003:** Кусев, И., Социална политика и социални дейности, С., 2003
6. **Social activities in the Republic of Bulgaria, 2002:** Социални дейности в Република България, сб., съст. Ст. Стоянова, С., 2002

SOCIOBRAINS